

WYROK Z DNIA 27 LUTEGO 2013 R.

II PK 207/12

Nie ma podstaw do uznania jurysdykcji sądów polskich z uwagi na to, że postępowanie rekrutacyjne zostało przeprowadzone przez podmiot polski, jeżeli pracownik zatrudniony przez zagranicznego pracodawcę i świadczący pracę za granicą dochodzi roszczeń związanych z wykonywaną pracą (art. 5 pkt 5 Konwencji o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, podpisanej w Lugano dnia 30 października 2007 r., Dz.U. UE L z 2007 r. Nr 339, s. 3).

Przewodniczący Sędzia SN Romualda Spyt.

Sędziowie: SN Bogusław Cudowski (sprawozdawca), SA Magdalena Tymińska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 27 lutego 2013 r. sprawy z powództwa M. Ł. przeciwko A.N. AS z siedzibą w O. o wynagrodzenie, odszkodowanie, zadośćuczynienie, na skutek skargi kasacyjnej powoda od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 27 lutego 2012 r. [...]

oddalił skargę kasacyjną i przyznał od strony powodowej na rzecz strony pozwanej 900 zł (dziewięćset) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 2 grudnia 2011 r. Sąd Rejonowy w W. odrzucił pozew M. Ł. przeciwko A.N. AS z siedzibą w O. (Norwegia). Powód wniósł o zasądzenie od pozwanego zaległej części wynagrodzenia, odszkodowania za wydanie wadliwego świadectwa pracy, zadośćuczynienia za doznaną krzywdę na skutek naruszenia dobra osobistego w postaci miru domowego, zadośćuczynienia za doznaną krzywdę na skutek naruszenia dobra osobistego w postaci zdrowia, zadośćuczynienia za doznaną krzywdę na skutek naruszenia dobra osobistego w postaci godności ludzkiej, zadośćuczynienia za doznaną krzywdę na skutek naruszenia dobra osobistego w postaci nazwiska. Pozwany wniósł o odrzucenie pozwu, podnosząc brak jurysdykcji krajowej, wskazując jako właściwy sąd norweski.

Ustalono, że powód 31 marca 2008 r. zawarł umowę o pracę z A.N. AS z siedzibą w O. (Norwegia), na podstawie której świadczył pracę na rzecz pozwanego w Norwegii (operator koparki). Głównym miejscem pracy powoda była miejscowość H. Powód podlegał norweskiemu systemowi socjalnemu i podatkowemu, posiadał czasowy norweski odpowiednik numeru PESEL. Wynagrodzenie otrzymywał w koronach norweskich. W Norwegii powód mieszkał (wynajmując mieszkanie od pozwanego), był tam czasowo zameldowany jako rezydent. Powód nigdy nie pozostawał w stosunku pracy z A.P. Sp. z o.o. z siedzibą w W., która należy do grupy spółek posługujących się nazwą A.

Pomiędzy A.P. Sp. z o.o. a A.N. AS 1 lutego 2008 r. w W. została zawarta umowa o świadczenie usług przez A.P. Sp. z o.o. na rzecz A.N. AS w zakresie rekrutacji personelu, konsultingu, szkolenia z zakresu

norweskich przepisów BHP, stosowania narzędzi wyposażenia. W ramach umowy A.P. Sp. z o. o. skierowała powoda do pracy na rzecz A.N. AS. To A.N. AS zgodnie z treścią umowy z A.P. Sp. z o. o. zawierało umowy o pracę z kandydatami skierowanymi przez A.P. Sp. z o.o., jak również organizowało kursy języka norweskiego, które odbywały się w S. Powód przed wyjazdem do pracy w Norwegii odbył szkolenie prowadzone przez A.P. Sp. z o.o. w zakresie przewidzianym w umowie między A.P. Sp. z o.o. a A.N. AS.

W ocenie Sądu Rejonowego w sprawie brak jest jurysdykcji krajowej. Sąd wskazał na podstawę prawną rozstrzygnięcia - Konwencję o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych podpisanej w Lugano w dniu 30 października 2007 r. (Dz.U. UE L z dnia 21 grudnia 2007 r.) - art. 2 ust. 1 w związku z art. 60. Powołano się też na orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości w Luksemburgu (wyrok z 22 listopada 1978 r. w sprawie 33/78 Somafer SA przeciwko Saar-Ferngas AG oraz z 9 grudnia 1987 r. w sprawie 218/86 Schotte przeciwko Parfums Rothschild).

A.P. Sp. z o.o. w W. nie powstał skutek rozszerzania działalności podmiotu macierzystego (w tym przypadku pozwanego -pracodawcy powoda). Jedynym wspólnikiem spółki polskiej jest A. SA z siedzibą w C. (Szwajcaria). Dodatkowo zarówno A.P. Sp. z o.o. w W. i pozwany - A.N. AS z siedzibą w O. (Norwegia) posiadają różne firmy (nazwy). Spółki organizowane są dodatkowo w innej formie prawnej. O ewentualnym powiązaniu można mówić jedynie w kontekście A. SA z siedzibą w C. (Szwajcaria) i jej spółek córek na świecie.

Sąd wskazał również, że w przypadku prowadzenia negocjacji przez A.P. Sp. z o.o. W. z osobami trzecimi, nie powstanie związek prawny z A.N.

AS, którego siedziba zarządu znajduje się za granicą. Osoby trzecie będą więc zobowiązane negocjować bezpośrednio z pozwanym i nie mogą dokonywać transakcji handlowych w miejscu prowadzenia działalności A.P. Sp. z o.o. A.P. Sp. z o.o. jest autonomicznym podmiotem prawa w stosunku do pozwanego. Prowadzą one niezależną od siebie działalność gospodarczą na innym terenie. Ten fakt dodatkowo potwierdza zawarcie między tymi podmiotami umowy przewidującej świadczenie usług przez A.P. Sp. z o.o. na rzecz A.N. AS. Podmioty współpracowały ze sobą na podstawie umowy cywilnej. W przypadku zastosowania wykładni przepisów Konwencji lugańskiej, którą chce stosować powód, taka umowa byłaby zbędna. Wzajemna współpraca, a właściwie działalność jednego podmiotu (bo spółka polska w ocenie powoda miałaby być filią agencją lub innym oddziałem pozwanego) nie wymagałaby żadnej umowy. A.P. Sp. z o.o. i A.N. AS to niezależne podmioty prawa. Sąd Rejonowy zaznaczył również, powód świadczył swoją pracę w Norwegii (głównie w miejscowości H.), a nie w Polsce.

Konkludując, stwierdzono, że możliwość zastosowania art. 5 pkt 5 Konwencji z Lugano wyklucza kilka okoliczności. Po pierwsze, brak jest wykazania przez powoda tożsamości zarządu A.P. Sp. z o.o. oraz A.N. AS. Po drugie, umowy o pracę zawierano bezpośrednio z A.N. AS. Członkowie zarządu pozwanego nigdy nie byli członkami zarządu A.P. Sp. z o.o. Po trzecie, wspólnikiem A.P. Sp. z o.o. jest także zupełnie inny podmiot A. SA z siedzibą w C. (Szwajcaria), a nie pozwany. Po czwarte, A.P. Sp. z o.o. w W. i pozwany posiadają różne firmy (nazwy).

Powód postanowieniem Sądu Rejonowego o odrzuceniu pozwu zaskarżył zażaleniem. Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z 27 lutego 2012 r. zażalenie to oddalił.

W uzasadnieniu podkreślono, że pozwana Spółka ma siedzibę w Norwegii i dlatego do określenia jurysdykcji w sprawie podstawą jest art. 2 ust. 1 w związku z art. 60 Konwencji z Lugano. Rozstrzygnięcie sprawy zależy od możliwości zastosowania art. 5 punkt 5 Konwencji z Lugano, zgodnie z którym osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa związanego niniejszą Konwencją może być pozwana w innym państwie związanym niniejszą Konwencją w sprawach dotyczących sporów wynikających z działalności filii, agencji lub innego oddziału - przed Sądem miejsca, gdzie znajduje się filia, agencja lub inny oddział. W ocenie Sądu Okręgowego nie ma racji skarżący, że już w Polsce świadczył pracę dla A.N. AS. Zdaniem powoda został on zatrudniony po zakończonej rekrutacji przeprowadzonej przez A.P., w czasie której ustalono wynagrodzenie powoda, wysokość czynszu za mieszkanie i skierowano powoda do ośrodka szkoleniowego A.N. w S. Powód uważa, że już 11 lutego 2008 r. rozpoczął pracę w A.N. Sąd Okręgowy podkreślił, że powód w pozwie wskazywał, że został zatrudniony od 31 marca 2008 r. Nie wnosił o ustalenie innego okresu trwania umowy o pracę. Przeszkolenie kandydata na pracownika nie świadczy o nawiązaniu stosunku pracy. Były to czynności poprzedzające rozpoczęcie zatrudnienia w Norwegii. Z treści pozwu jednoznacznie wynika, że powód został zatrudniony na stanowisku kierowcy koparki, a czynności związane z przeszkoleniem nie były przedmiotem umowy o pracę i nie doprowadziły do nawiązania stosunku pracy. Podstawowym miejscem pracy była Norwegia.

Sąd Okręgowy podziela stanowisko Sądu Rejonowego, że brak jest podstaw do zastosowania art. 5 pkt 5 Konwencji. A.P Sp. z o.o. w W. i pozwany - A.N. AS to dwie oddzielne, należące do jednego koncernu, niezależne od siebie osoby prawne. Żadnej z nich nie można nazwać filią,

agencją lub innym oddziałem drugiego. Nie ma też podstaw do twierdzenia, że miejsce zazwyczaj świadczonej pracy znajduje się w Polsce. Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska powoda, że A.P. występowała jako agencja pracy tymczasowej i że była zobowiązana do zawarcia z powodem umowy o pracę. Powód w niniejszym postępowaniu dochodzi w pozwie należności wyłącznie od A.N. AS. Wszelkie warunki zatrudnienia określała umowa zawarta z pozwaną spółką. Twierdzenia powoda, że to A.P. powinna negocjować z nim warunki zatrudnienia nie mogą być przedmiotem tego postępowania. A.P. w ogóle nie zawierała z powodem umowy o pracę tymczasową. Zarzuty powoda sprowadzają się ogólnie do twierdzenia, że jego zatrudnienie w Norwegii miało ścisły związek z A.P. i konsekwencją tego powinno być uznanie jurysdykcji sądów polskich. Wszelkie roszczenia powoda wynikają z umowy o pracę zawartej z A.N. AS. Odrębność podmiotowa A.P. i A.N. AS nie pozwala na zastosowanie wyjątku z art. 5 pkt 5 Konwencji.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego złożył pozwany. Zarzucono w niej naruszenie: 1) art. 1099 § 1 zd. 2 k.p.c., przez jego błędne zastosowanie, co mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, 2) art. 18 ust. 1 w związku z art. 5 punkt 5 Konwencji z Lugano z 2007 r., przez jego niezastosowanie i "błędne przyjęcie oraz podciągnięcie ustalonego stanu faktycznego w ramach art. 2 ust. 1 Konwencji (jest to tzw. błąd subsumpcji)".

Wniesiono o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie Sądowi drugiej instancji sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie na rzecz powoda kosztów procesu wraz z kosztami zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawą określenia jurysdykcji krajowej w sprawie jest, tak jak przyjęły to Sądy obu instancji, Konwencja o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE. L 2007 nr 339, poz. 3) - tak zwana nowa Konwencja lugańska, która reguluje obrót prawny pomiędzy Polską a Norwegią od 1 stycznia 2010 r. Zastąpiła ona Konwencję o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych sporządzoną w Lugano dnia 16 września 1988 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 10, poz. 132). Zgodnie z art. 63 ust. 1 Konwencji jej przepisy mają zastosowanie tylko do takich powództw, które zostały wytoczone po jej wejściu w życie (co do wejścia w życie nowej Konwencji lugańskiej zob. ogólne informacje na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości oraz <http://bip.ms.gov.pl/pl/ministerstwo/wspolpraca-miedzynarodowa/konwencja-z-lugano/>). Pozew w sprawie został złożony 10 listopada 2010 r.

Ustalanie jurysdykcji na podstawie nowej Konwencji pozwala z jeszcze większą pewnością stwierdzić, że podstawa z art. 5 pkt 5 Konwencji znajduje zastosowanie w zakresie indywidualnych umów o pracę (zob. art. 18 ust. 1 Konwencji). Na gruncie Konwencji z Lugano z 1988 r. stosowanie tej podstawy do filii, agencji lub innego oddziału nie było bowiem oczywiste w sprawach pracowniczych (Czernich D., Tiefenthaler S., Kodek G.E., Heiss H., Kurzkomentar Europaisches Gerichtsstands- und Vollstreckungsrecht. EuGVO und Lugano-Ubereinkommen, Wien 2003, s. 152, Stone P.A., The Lugano Convention on Civil Jurisdiction and Judgments, Y. Eur. L. 1998, nr 8, s. 111).

Zgodnie z art. 1 protokołu 2 do Konwencji, Sądy stosujące tę Konwencję i dokonujące jej wykładni uwzględniają w należyty sposób zasady ustanowione w odpowiednich orzeczeniach dotyczących

rozpatrywanych postanowień lub podobnych postanowień Konwencji z Lugano z 1988 r. Z kolei z deklaracji dołączonych do Konwencji z Lugano z 1988 r. wynika, że przy wykładni Konwencji lugańskiej uwzględnia się w należyty sposób zasady wynikające z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich i sądów Państw Członkowskich dotyczących postanowień Konwencji brukselskiej z 1968 r., które co do swej istoty zostały przejęte przez Konwencję lugańską z 1988 r. (zob. J. Ciszewski: Konwencja z Lugano. Komentarz, Warszawa 2004, s. 339). Sądy mogły więc kierować się wskazówkami z orzecznictwa dotyczącego art. 5 pkt 5 Konwencji brukselskiej.

Strony nie kwestionowały, że pozwany miał miejsce zamieszkania w Norwegii (art. 60 ust. 1 Konwencji). Artykuł 19 ust. 1 wskazywał więc jurysdykcję sądów norweskich ("pracodawca mający miejsce zamieszkania w państwie związanym niniejszą konwencją może być pozwany przed sądy państwa, w którym ma miejsce zamieszkania"). Jednocześnie z akt sprawy wynika bezsprzecznie, że miejscem zazwyczaj świadczonej pracy była Norwegia (art. 19 ust. 2a). Spór pomiędzy stronami oraz rozważania Sądów skoncentrowały się nad możliwością ustalenia jurysdykcji krajowej na podstawie art. 5 pkt 5 Konwencji. Zgodnie z art. 18 ust. 1 Konwencji, jeżeli przedmiotem postępowania jest indywidualna umowa o pracę lub roszczenia z indywidualnej umowy o pracę, jurysdykcję określa się według sekcji 5 tego aktu, bez uszczerbku dla art. 4 i art. 5 pkt 5. Artykuł 5 punkt 5 Konwencji stanowi, że "osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa związanego niniejszą konwencją, może być pozwana w innym państwie związanym niniejszą konwencją w sprawach dotyczących sporów wynikających z działalności filii, agencji lub innego oddziału - przed sąd miejsca, gdzie znajduje się filia, agencja lub inny oddział". Artykuł 5

punkt 5 Konwencji znajduje zastosowanie, gdy wystąpią dwie główne okoliczności. Po pierwsze, musi istnieć struktura, którą można zakwalifikować jako filię. Po drugie, spór powinien wynikać z jej działalności. Obie przesłanki należy ustalać zgodnie z regułami wykładni autonomicznej (wyrok ETS z 22 listopada 1978 r. w sprawie 33/78 Somafer SA v. Saar-Ferngas AG, pkt 8, 11).

Nawet gdyby uznać, że A.P. Sp. z o.o. mogła zostać potraktowana jako filia A.N. AS, to ewidentnie brakuje związku dochodzonych przez powoda roszczeń z działalnością A.P. Sp. z o.o. i już to wystarczy do uznania braku jurysdykcji krajowej. Przypomnijmy, że powód dochodził zaległej części wynagrodzenia, odszkodowania za wadliwe świadectwo pracy oraz zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych. Z kolei A.P. zajmowała się na podstawie umowy cywilnoprawnej z A.N. SA usługami związanymi z rekrutacją personelu, usługami konsultingowymi, szkoleniami z zakresu norweskich przepisów BHP itp. Uznanie, że istnieje w tym przypadku związek dochodzonych roszczeń, których podstawą było nie postępowania rekrutacyjne, lecz wykonywanie pracy w Norwegii na rzecz A.N., doprowadziłoby do przyjęcia, że sformułowanie "w sprawach dotyczących sporów wynikających z działalności" z art. 5 punkt 5 Konwencji byłoby pozbawione normatywnej treści i w zasadzie nie byłoby różnic między podstawą jurysdykcyjną z art. 19 ust. 2b, a tą z art. 5 pkt 5 w związku z art. 18 ust. 1 Konwencji [zob. P. Grzebyk: Jurysdykcja krajowa w sprawach z zakresu prawa pracy w świetle rozporządzenia Rady (WE) Nr 44/2001, Warszawa 2011, s. 227],

Z tego względu orzeczono jak w sentencji.